

**Presuda u slučaju
*Van Mechelen i drugi protiv Holandije***

1. Činjenično stanje

Četiri podnosioca predstavke bili su osumnjičeni od strane policije za umešanost u više dela pljačke. Policija je dobila obaveštenje da su oni delovali iz dva kampa za stambene prikolice, i policijska ekipa za prismotru je nadzirala ove kampove. Tri vozila, Mercedes, BMW i Lancia, viđeni su da izlaze iz jednog od kampova. Kasnije istog dana izvršena je oružana pljačka pošte. Mercedes je korišten u delu pljačke, a BMW i Lancia su korišteni kao vozila za beg. U toku policijske potere za ovim vozilima, na njih je pucano i više policajaca je bilo povređeno. Tri vozila korištena u pljački su kasnije identifikovana kao vozila koja su viđena da napuštaju kamp.

Na suđenju podnosiocima predstavke za pokušaj ubistva s predumišljajem, odnosno za pokušaj ubistva iz nehata i pljačku uz pretnju nasiljem, izneseni dokazi od strane optužbe uključivali su izjave date imenovanom policajcu od strane policajaca identifikovanih samo brojem. Dokazi kojima se podnosioci predstavke identifikuju kao odgovorni za pljačku bili su sadržani u izjavama datim pre suđenja od strane anonimnih policajaca, od kojih nijedan nije dao izjavu pred prvostepenim sudom ili istražnim sudijom. Podnosioci predstavke su bili osuđeni i žalili su se Apelacionom sudu.

Na ročištu pred Apelacionim sudom pravni zastupnici podnosilaca predstavke su zahtevali da bude saslušano više imenovanih i anonimnih svedoka. Sud je zatim uputio slučaj istražnom sudiji pošto je smatrao neophodnim da se utvrdi kakve primedbe policajci imaju protiv otkrivanja njihovog identiteta. Usledio je postupak ispitivanja anonimnih svedoka pri čemu su istražni sudija, svedoci i zapisničar bili u jednoj prostoriji, a optuženi, njihovi pravni zastupnici i javni tužilac u drugoj. Optuženi, pravni zastupnici i javni tužilac mogli su da čuju sva pitanja postavljena svedocima i njihove odgovore putem zvučne veze. Istražni sudija je izjave svedoka ponovio zapisničaru, koji ih je beležio. Pravni zastupnici odbrane su bili u mogućnosti da ispituju svedoke. Istražni sudija je zatim dao zvanični izveštaj o svojim zaključcima u pogledu anonimnih svedoka. On ih je sve smatrao pouzdanim, iako su pokazali veliku opreznost kada su im postavljana pitanja koja su mogla otkriti njihov identitet. On je takođe smatrao njihove razloge za želju da ostanu anonimni, kao što su lična bezbednost svedoka i njihovih porodica, i potrebe policijskih operacija, dobro zasnovanim. Apelacioni sud je potvrdio osude podnosilaca predstavke. žalbe podnosilaca predstavke Vrhovnom sudu su odbijene.

Podnosioci predstavke su se žalili Evropskom sudu za ljudska prava da su njihove osude bile suštinski zasnovane na dokazima policajaca čiji im identitet nije otkriven i koji nisu bili saslušani ni javno niti u njihovom prisustvu, što je predstavljalo povredu člana 6., stav 1. i 3. (d) Evropske konvencije.

2. Odluka Suda

Evropski sud je kao prvo razjasnio da će ispitivati žalbe po članovima 6., stav 1. i 3. zajedno, i da je njegov zadatak da utvrdi da li je postupak u celini, uključujući i način na koji su pribavljeni dokazi, bio pravičan.

Sud je istakao kao opšte načelo, da je, ako se identitet svedoka optužbe krije, odbrana suočena sa teškoćama koje krivični postupci ne bi trebalo da uključuju u redovnim okolnostima. Ovo nalaže da teškoće u pripremi odbrane budu u dovoljnoj meri nadomeštene postupkom koji sudske vlasti provode.

Ovo uravnoteženje interesa odbrane i zahteva za skrivanje identiteta svedoka dovodi do posebnih problema, ako su svedoci o kojima je reč pripadnici državnih policijskih snaga. Njihova pozicija je, Sud je primetio, do izvesnog stepena drugačija od položaja nepristrasnih svedoka ili žrtve. Oni imaju opštu dužnost poslušnosti prema državnim izvršnim vlastima i obično su povezani sa tužilačkom stranom. Iz tih razloga njih treba koristiti kao anonimne svedoke samo u izuzetnim okolnostima.

Imajući u vidu položaj koji pravo na pravično sprovođenje pravde ima u demokratskom društvu, kada se ograničavaju prava odbrane moraju se primenjivati isključivo neophodne mere. Ako bi bila dovoljna manje ograničavajuća mera, onda treba primeniti takvu meru.

U slučaju podnosilaca predstavke, međutim, policajci o kojima je reč bili su u odvojenoj prostoriji sa istražnim sudijom, iz koje su bili isključeni i optuženi, čak i njihov pravni zastupnik. Sva komunikacija je bila sprovedena putem zvučne veze. Odbrana stoga ne samo da nije bila svesna identiteta policijskih svedoka, već je bila i sprečena da posmatra njihovo ponašanje tokom direktnog ispitivanja, i da formira ocenu o njihovoj verodostojnosti.

Sud je smatrao da nije na zadovoljavajući način objašnjeno zašto je bila neophodna upotreba tako ekstremnog ograničenja prava optuženih da dokazi protiv njih budu izneseni u njihovom prisustvu, ili zašto nisu razmotrene manje dalekosežne mere. Vlada je tvrdila da su potrebe dejstava policijskih snaga predstavljale dovoljno opravdanje za anonimnost, ali Sud nije prihvatio ovu tvrdnju. Niti je Sud ubeđen da su domaći sudovi napravili dovoljan napor da procene postojanje pretnje odmazdom policajcima ili njihovim porodicama. Nije izgledalo da su domaći sudovi nastojali da nađu odgovor na pitanje da li bi podnosioci predstavke bili u mogućnosti da ostvare bilo kakve takve pretnje, i odluka je zasnovana isključivo na ozbiljnosti počinjenih krivičnih dela.

Sud je primetio da su anonimni policajci bili ispitivani pred istražnim sudijom, koji je lično utvrdio njihov identitet, i u veoma detaljnom zvaničnom izveštaju o svojim zaključcima dao mišljenje o njihovoj verodostojnosti i pouzdanosti, kao i o njihovim razlozima da ostanu anonimni. Međutim, mere usvojene od strane domaćih sudova ne mogu biti smatrane odgovarajućom zamenom za pravo odbrane da ispituje svedoke u prisustvu okrivljenih i da da sopstvenu ocenu njihovog držanja i pouzdanosti. Teškoće odbrane nisu bile nadomeštene drugim merama u postupku.

Dalje, jedini dokaz na koji su se domaći sudovi pozivali, a kojim je obezbeđena pozitivna identifikacija podnosilaca predstavke kao počinilaca krivičnih dela, jesu upravo izjave anonimnih policajaca. Pošto je to tako, osuda podnosilaca predstavke je u odlučujućoj meri bila zasnovana na izjavama anonimnih svedoka.

Prema tome, postojala je povreda člana 6. stav 1. uzetog zajedno sa članom 6., stav 3. (d).

U skladu sa članom 50. (sada član 41.) Konvencije, Evropski sud je četvorici podnosilaca predstavke dodelio ukupnu svotu od 105 000 holandskih guldena na ime nematerijalne štete. On je dalje podnosiocima predstavke dodelio nadoknadu na ime troškova postupka za dobijanje pravične nadoknade.

